

Dan Dungaciu

**PORTRETE
ȘI
CONTROVERSE**

CUPRINS

PREAMBUL	9
PARTEA I. O radiografie a interbelicului românesc	
CAPITOLUL I. DESPRE OBIECTUL ȘI METODA CERCETĂRII ISTORIEI SOCIOLOGIEI ROMÂNEȘTI INTERBELICE	19
1. Biblioteca proiectelor eșuate și „teroarea istoriei”. Istoria <i>reală</i> și istoria <i>virtuală</i> a sociologiei românești interbelice	19
2. Considerații metodologice pe marginea unei istorii a sociologiei interbelice. <i>Ochiul interior</i> : pentru o <i>sociologie a sociologiei</i> . <i>Ochiul exterior</i> : sociologia interbelică românească în context internațional	21
3. Concluzii la o introducere. Dubla fractură a regimului de ocupație	24
CAPITOLUL II. CUM SE SCRIE ISTORIA SOCIOLOGIEI? DE LA „AGENDA SOCIALĂ” LA „INSTITUȚIA SOCIALĂ” ȘI ÎNAPOI. DOUĂ CRITERII ȘI O MANIERĂ DE A SCRIE ISTORIA SOCIOLOGIEI	26
1. Cum se poate scrie istoria sociologiei? Un bilanț internațional și câteva concluzii	26
2. Niveluri de lectură ale societății și ale sociologiei românești interbelice. De la „agenda socială” la „instituția socială” și înapoi. Oglindire și de-oglindire	32
3. Primul criteriu: o sociologie a sociologiei și o istorie logică a interbelicului românesc. Al doilea criteriu: comparație la nivelul paradigmelor	33
CAPITOLUL III. HARTA SOCIOLOGIEI ROMÂNEȘTI INTERBELICE. CARTOGRAMA GRUPURILOR ȘI A PUBLICISTICII SOCIOLOGICE ..	35
1. Școala sociologică a lui Dimitrie Gusti și instituțiile ei. Avatarurile postbelice ale școlii gustiene. Repere în viața Școlii Gusti și câteva delimitări	35
2. Grupul de la Cernăuți. <i>Însemnările sociologice</i> și „Universitatea țărănească”. Contextul și profilul publicației <i>Însemnări sociologice</i> .	

Contextul apariției revistei <i>Însemnări sociologice</i> . Grupul de la Cernăuți și „Universitatea Țărănească”	42
3. Clujul pe harta sociologiei românești interbelice: <i>Revista de sociologie</i> și „Extensiunea universitară”. Somația epocii și proiectul sociologic al lui Virgil Bărbat. Teoria și practica proiectului sociologic. „Extensiunea universitară”. <i>Revista de sociologie</i>	54
4. Cercul și revista <i>Rânduiala</i> . O disidență față de Școala monografică și „Cercul Rânduiala”. Revista <i>Rânduiala</i>	66
5. Școala corporatistă de la <i>Lumea Nouă</i> și Liga național-corporatistă	70
6. <i>Dreapta</i> — o tribună a tinerilor gustieni	72
7. Revista <i>Stânga</i> și o pagină de sociologie românească. Traian Herseni la <i>Stânga</i> . Resorturile unei angajări paradoxale... și „diagnosticul” unui coleg de generație (Mircea Vulcănescu) . . .	76
8. <i>Geopolitica și geoistoria. Revistă română pentru sud-estul european</i>	84
9. Concluzii.	86
CAPITOLUL IV. SOCIOLOGIA ROMÂNEASCĂ INTERBELICĂ „JUDECATĂ” DUPĂ 1944. PATRU DIRECȚII ESENȚIALE OCULTATE	88
1. Sociologia românească interbelică — spațiu al discursului despre națiune	91
2. Geopolitica: un episod eludat al gândirii sociale românești interbelice	94
3. Teoria elitelor sau „reacționarismul” prin excelență	99
4. Sociologia fenomenologică în România interbelică: o serie întreruptă	102
PARTEA A II-a. Portrete controversate și idei unitate	
CAPITOLUL V. UN PROMOTOR AL SOCIOLOGIEI COMPARATE. <i>CONTEMPORANUL ALEXIS DE TOCQUEVILLE</i>	109
1. Un succes fulgerător	109
2. Când aristocrația se îndoiește...	110
3. O parte a unui proiect	112
4. Providențiala „egalizare a condițiilor”	113
5. „A învăța democrația”	114
6. America prin ochii Europei	115
7. Libertate, egalitate și... „societatea de masă”	118
8. O „etapă a gândirii sociologice”	120
CAPITOLUL VI. HOLISM SAU INDIVIDUALISM? „INDIVIDUALITATE” ȘI „FIINȚĂ SOCIALĂ” LA EMIL DURKHEIM, C. STERE ȘI D. DRĂGHICESCU	122
1. Emil Durkheim și sociologia. Durkheimismul și dincolo de el	122

2. Sociologia românească și sociologia occidentală. Precizări metodologice	124
3. „Individualitate” și „ființă socială” în sociologia lui Durkheim	127
4. <i>Cantitativ și calitativ</i> în analiza „individualizării sociale”. Impasul sociologismului	131
5. De la individ la persoană. Analiza „individualității” la Constantin Stere	132
6. Ce ne deosebește și ce ne ține laolaltă?	138
7. Posteritatea ambiguă a lui Dumitru Drăghicescu	140
8. Socializarea – cheia înțelegerii indivizilor și a societății	142
9. Durkeimismul ca fenomen social european	147
10. Condiția sociologiei în Răsăritul Europei	147
 CAPITOLUL VII. DESCOPERIREA MAESTRILOR: SIMION MEHEDINȚI	148
1. <i>Pașii înapoi</i> ai tinerei generații	149
2. Simion Mehedinți, învățătorul și profetul	152
3. Simion Mehedinți și generația de astăzi	
 CAPITOLUL VIII. TRAIAN BRĂILEANU: OMUL ȘI OPERA. TREPTA CĂTRE O MONOGRAFIE	154
1. Un „reacționar” român interbelic	154
2. Omul	157
3. ... și opera	162
4. Publicația Grupului de la Cernăuți	164
5. Trepte către o monografie. Prima abordare sistemică românească	166
6. Un parietan încreștinat și un sistem de sociologie spiritualistă	169
7. Personalism sociologic	171
8. Istoric al sociologiei	172
9. Teoretician al elitelor	175
10. Sociolog al modernității	177
11. Un fenomenolog și un critic al fenomenologiei	179
12. Sociolog al națiunii. Națiunea și „puterile sociale”. Națiunea ca <i>Gemeinschaft</i> și <i>Gesellschaft</i> . Națiune și globalizare	181
13. În loc de final.	185
 CAPITOLUL IX. TRAIAN HERSENI SAU VALENȚELE NEÎMPLINIRII. ÎNCADRĂRI SOCIOLOGICE ȘI ANTROPOLOGICE	187
1. Preliminarii biografice	187
2. Calitativ sau cantitativ?	188
3. Proiectul sociologic	190
4. Activitatea în cadrul Școlii de la București: „SOCIOLOGIA MILITANS” și „SOCIOLOGIA COGITANS”	193
5. Biblioteca proiectelor eșuate. „Teroarea istoriei”. Fenomenologie și funcționalism. Istoric al sociologiei. De la sociologie rurală la	

„sociologia pastorală”; „Sociologia popoarelor” versus „psihologia popoarelor”. Ratarea marxismului	198
6. „Filosofia timpului pierdut”.	224
CAPITOLUL X. CONDIȚIA SOCIOLOGIEI ROMÂNEȘTI POSTBELICE.	
PROLEGOMENE LA O INVESTIGAȚIE INDISPENSABILĂ	225
1. Societate și sociologie românească postbelice. Priviri în oglindă	226
2. Strategiile culturale și ocultarea politicului. Un model	228
3. Concluzii de etapă.	229
CAPITOLUL XI. NOTĂ DESPRE SOCIOLOGUL MATTEI DOGAN ȘI SOCIOLOGIA ROMÂNEASCĂ	
1. Pentru o istorie virtuală a sociologiei românești	231
2. O nuanță de răsăritean la o realitate răsăriteană	232
<i>Addenda.</i> Discursul de recepție la decernarea Premiului internațional pentru Științe sociale al Universității din Istanbul pe anul 2001	235
BIBLIOGRAFIE	238

PREAMBUL

„Poate că ne vom deprinde a învăța mai bine filosofia Apusului în clipa în care vom sta în fața sarcinii de a limpezi gândirea românească“. (Constantin Noica)

„In the actual application of sociological theories, Romania [before World War II] was an outstanding example of how successfully public leaders and government can utilize the service of the sociologist. There were very few countries in Europe where so much public and primarily government support was granted to the institutions headed by sociologists. In that respect, possibly, only Czechoslovakia and Poland had better track records“. (Joseph S. Roucek, Raj P. Mohan)¹

Această lucrare se înscrie, cel puțin în intenția autorului, în eforturile de a regândi, cu ochii prezentului și cu ochii la prezent, cel mai important interval al devenirii gândirii sociale românești, anume, cel interbelic. Acesta este scopul principal și aici s-a concentrat obiectivul major al cărții.

Demersul nu își arogă pretenția unicității. El se plasează într-un context recuperator mai amplu, marcat după 1989 de câteva prestații care l-au impus indiscutabil. Câteva jaloane ale acestei întreprinderi se cuvine să fie enumerate aici. Sunt cele care ne-au incitat și stârnit către acest tip de abordare, alături de provocările cursurilor și ale studenților sau dezbatărilor directe, în cadrul Catedrei de Sociologie a Universității

¹ Joseph S. Roucek, Raj P. Mohan, „Contemporary Sociology in Romania“, în *Handbook of Contemporary Developments in World Sociology*, Edited by Raj P. Mohan and Don Martindale, Second edition, Greenwood Press, 1977, p. 264.

București, nu de fiecare dată sfârșite prin consens deplin, dar întotdeauna rodnice.

Nu se poate trece aici peste eforturile profesorului Ilie Bădescu, cel care, în demersurile sale de după 1989 — explicit² —, sau în cele de dinainte³ — implicit — a stăruit cu prioritate asupra ideii de recuperare și punere în circulație a unor noi sensuri și semnificații ale zestrei sociologice antebelice. Tot domnia sa este cel care a pledat constant și sistematic pentru realizarea unei Enciclopedii a „valorilor reprimare”, întinsă pe spațiul câtorva domenii esențiale ale vieții spirituale a societății românești⁴. Profesoara Maria Larionescu a cultivat constant domeniul sociologiei românești, incitând studenții către un spațiu de la care au avut și mai au încă multe a învăța⁵. Profesorul Ioan Mihăilescu a insistat, nu o dată, asupra regândirii și reconfigurării instituționale a sociologiei din România, la fel cu a valorilor de care aceasta trebuie să fie animată⁶. Profesorul Gheorghită Geană ne-a dat *modelul* unei

——— ² Vezi, cu precădere, Ilie Bădescu, *Istoria Sociologiei. Perioada marilor sisteme*, Editura Porto-Franco, Galați, 1994, Ilie Bădescu, *Sociologia eminesciană*, Editura Porto-Franco, Galați, 1994, Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, Radu Baltasiu, *Istoria sociologiei. Teorii contemporane*, Editura Eminescu, București, 1996 și Ilie Bădescu, Mihai Ungheanu (editori) *Enciclopedia valorilor reprimare. Războiul împotriva culturii române (1944-1999)*, vol. I-II, Pro-Humanitatea, București, 2000.

——— ³ Avem în vedere cu precădere lucrarea din 1984, *Sincronism european și cultură critică românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984. Volumul a fost reeditat, cu o prefață nouă a autorului și un subtilul modificat — „Occidentul, Imperiile și românii în marea tranziție — în 2003 la Editura Dacia, Cluj Napoca.

——— ⁴ S-a realizat din acest proiect doar o parte. Vezi: Ilie Bădescu, Mihai Ungheanu (editori) *Enciclopedia valorilor reprimare. Războiul împotriva culturii române (1944-1999)*, vol. I-II, Pro-Humanitatea, București, 2000.

——— ⁵ A se vedea volumul recent *Istoria sociologiei românești*, Editura Universității București, 2007, dar și alte întreprinderi anterioare, dintre care s-a evidențiat volumul coordonat de domnia sa, *Școala sociologică de la București. Tradiție și actualitate*, București: Editura Metropol, 1996.

——— ⁶ Vezi studiul „The Social Sciences in a Changing World”, în *International Social Science Journal*, 1992, pp. 153-158; de asemenea,

analize comparative a gânditorilor români în context occidental⁷. Într-o recentă lucrare de doctorat, colegul de catedră și debateri, Călin Cotoi, a citit excelent un tronson al interbelicului românesc cu o grilă occidentală riguroasă⁸. Iar profesorul Grigore Georgiu a făcut în cărțile sale⁹ un apel sistematic pentru „reconstrucția conștiinței de sine a culturii române” și pentru „necesitatea unei reinterpretări” a acesteia. Utile și provocatoare au fost, de fiecare dată, și discuțiile cu doi cunoscători ai interbelicului românesc, profesorul Mihai Milca¹⁰ și Grigore Traian Pop¹¹.

Nu putem să ignorăm aici și debaterile, formale sau informale, dedicate, direct sau indirect, sociologiei românești și la care am avut prilejul nu doar de a participa, ci și de a reacționa la puncte de vedere, acceptate sau nu, ale colegilor-participanți: Cătălin Zamfir, Ioan Mărginean, Darie Cristea, Dumitru Sandu, Radu Baltasiu, Achim Mișu, Septimiu Chelcea, Tudor Șoimaru, Maria Voinea, Gabriel Jderu sau

— radiografia aspră tipărită sub titlu „Valori și norme sociale în perioada de tranziție” (în *Sociologie, etică și politică socială. Volum omagial Cătălin Zamfir*, Ediție îngrijită de Cornel Constantinescu, Editura Universității din Pitești, 2001, pp. 61-79); o versiune a textului se găsește în *România Socială. Revistă de cultură socială și politică*, nr. 1, septembrie 2001, pp. 4-6, 59-62.

⁷ Trebuie invocat aici, în primul rând, excelentul studiu „Ideas of Culture: Romanian Para-Anthropologists in the First Half of the Twenty Century”, în *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, volume XXXV, Winter 1999, Number 1, pp. 23-40.

⁸ Călin Cotoi, *Primordialism cultural și geopolitică românească*, București: Mica Valahe, 2006.

⁹ Ideea transpare și în lucrarea din 1997 a autorului, *Națiune, Cultură, Identitate*, Editura Diogene, București, dar este mai aplicat și mai sistematic prezentă în *Identitate și integrare*, Editura Institutului de Teorie Socială, București, 2001, pp. 117-143.

¹⁰ Vezi în special Mihai Milca, *Identitate românească și europeană*, Editura Ager, București.

¹¹ Lucrarea sa, de sinteză și inventar, rămâne în continuare un instrument extrem de util, iar ca demers s-ar cuveni continuat. Vezi: Grigore Traian Pop, *Reviste de filosofie și sociologie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

Zoltan Rostas. Un gând de prețuire se cuvine și regretațiilor Vladimir Trebici, Leon Țopa și Tudor Brăileanu.

*

Aceasta este somația pe care, tacit, am preluat-o în demersul care urmează. În ultimă instanță, pledoaria noastră poate fi citită ca un apel în favoarea unei istorii *asumate* a sociologiei românești; concomitent, pentru dobândirea *conștiinței de sine* a ei. Cel care își propune să revină asupra sociologiei românești nu o poate face decât prin examinarea unor eforturi precedente depuse explicit în câmpul reflexiei sale sistematice. Și deoarece dobândirea conștiinței de sine a sociologiei românești nu este un act fără *istorie*, examinarea unui asemenea parcurs nu se poate institui decât ca rememorare a propriei sale istorii și examinare critică a ei.

Asumarea este, prin excelență, un exercițiu *critic*¹².

*

Prima parte a acestui volum pledează pentru necesitatea unei întreprinderi recuperatoare și propune o metodologie după care poate fi citită perioada interbelică românească. Sintagmele „ochiul interior“ și „ochiul exterior“ dau, în esență, scheletul acestui demers. Pledoaria pentru o *sociologie a sociologiei* și ce anume înțelege autorul prin „ochiul interior“ va fi făcută mai departe. Doar o precizare aici: folosim sintagma „sociologie a sociologiei“ în tradiția consacrată deja și exprimată, probabil, cel mai succint în formula lui Robert Merton după care „istoria sociologiei nu se poate scrie decât sociologic“. Ideea este că, pentru a înțelege modulațiile, accentele și modificările care survin în istoria gândului și teoriei sociologice trebuie analizată, obligatoriu, contribuția factorilor sociali care intervin în acest proces. Din acest punct de vedere, „sociologia sociologiei“ poate fi echivalată cu ceea ce se cunoaște sub numele de „sociologia

— 12 „Critic“ nu are aici, în nici un caz, conotații negative. Se referă doar la tentativa de a discuta contextual o perspectivă, de a-i găsi filiațiile și așezarea justă în peisajul intern și internațional.

cunoașterii“, ramură consacrată deja a domeniului¹³. Totuși, preferăm sintagma de „sociologie a sociologiei“, pentru că delimitează mai bine obiectul cercetării noastre și, pe de altă parte, nu are conotațiile marxiste pe care, deseori, termenul de „sociologie a cunoașterii“ le sugerează. În această lucrare, sintagma „sociologie a sociologiei“ vrea să indice faptul că nu e posibilă înțelegerea deplină a „agendei“ societății și a sociologiei românești interbelice fără o lectură de *sociologie a sociologiei*, așa cum nu e posibilă fără un asemenea demers nici înțelegerea fracturii enorme pe care domeniul a suferit-o după ocupația comunistă¹⁴.

Vom pune mai departe această metodologie în context. Astfel că, după o prezentare a principalelor rețete de elaborare a istoriilor sociologiei la nivel mondial va fi prezentat propriul demers: sociologia e văzută, deopotrivă, ca *oglină* și *de-oglină* realității, respectiv ca instanța discursivă care configurează cel mai pregnant *agenda socială* — explicită sau tacită — a unei societăți la un moment dat (temele asupra cărora vom stăruii sunt părți însemnate ale *agendei* configurată de sociologii români interbelici). Sociologia are o dublă calitate: de *produs* și de *producător* al realității sociale (proporțiile, firește, diferă).

Unghiul din care se poate contempla cel mai bine acest peisaj este, după părerea noastră, cel *instituțional*. De aici ideea de a propune o istorie *logistică* a sociologiei românești interbelice. De ce *logistică*? Inițial, utilizat în filosofie și logică — desemnând „logica simbolică“ sau „modernă“, spre delimitare de logica aristoteliciană —, termenul este astăzi utilizat în

——— ¹³ Vezi: Geană, Gheorghită (1993), „Sociologia cunoașterii“, în *Dictionar de sociologie*, coordonatori: Cătălin Zamfir și Lazăr Vlăsceanu, Editura Babel, București, p. 566. Îi mulțumim profesorului Gh. Geană pentru această observație.

——— ¹⁴ Observația profesorului Grigore Georgiu, după care pentru o „sociologie a sociologiei“ trebuie să dispunem de și să ne raportăm la o radiografiere a societății românești din perioada interbelică este perfect îndreptățită. Spațiul nu ne-a permis însă — nici nu avea cum! — o referire întinsă și aplicată la realitățile românești interbelice, așa că referirile explicite sunt sporadice. Oricum, însă, fundalul a fost de fiecare dată prezent și el a structurat, fie și tacit, axul și alura lucrării.

limbajul strategic organizațional și desemnează „totalitatea mijloacelor și căilor ce duc spre realizarea unui scop”¹⁵. Totuși, utilizarea formulelor „harta logistică a sociologiei românești” sau „centre logistice” în lucrare nu vrea să sugereze o coordonare centrală care ar fi existat, chipurile, la nivelul întregii sociologii românești interbelice, ci existența, *tacită nu explicită*, a unui proiect relativ comun care se poate degaja ca un soi de *numitor comun* al proiectelor sociologice particulare pe care fiecare centru semnificativ al sociologiei românești interbelice îl genera. Și acest numitor comun poate fi evidențiat și înțeles printr-un exercițiu de *sociologie a sociologiei*, care poate da măsura somației generale a epocii pe care, încă o dată, fiecare centru semnificativ al sociologiei interbelice a preluat-o, exprimat-o și „rezolvat-o” într-o formă particulară, mai mult sau mai puțin originală. De aici unitatea — necăutată! — în diversitate și polimorfismul sociologiei românești interbelice.

Urmează prezentarea principalelor *centre logistice* ale gândirii sociale interbelice, selectate în funcție de *criteriile* care ne interesează direct aici, respectiv patru direcții esențiale — sociologia națiunii, geopolitica (gândită în interbelic ca parte a științelor sociale), teoria elitelor și sociologia fenomenologică. Selecția acestor patru teme — căci nu o istorie exhaustivă a sociologiei românești interbelice am încercat aici — nu s-a făcut aleatoriu¹⁶: sunt acele direcții care au fost cele mai „sabotate”

— 15 Profesorului Geană îi suntem datori cu această observație și cu această invitație la clarificări.

— 16 Tot profesorul Geană a sugerat că momentul „fracturii” sociologiei ar fi, mai degrabă, anul 1948. Afirmția se poate ilustra — și a fost ilustrată — cu exemple de lucrări semnificative ale Școlii lui Dimitrie Gusti tipărite până în acest interval. Observația este binevenită, căci, tehnic vorbind, 1948 este anul instaurării proletcultismului în învățământ, în Academie, în cultură etc. Dar anul 1948 nu este, *in sine*, an semnificativ! Este doar anul în care s-a concretizat — iarăși: tehnic vorbind — ocupația sovietică în anumite domenii ale vieții sociale. Virtual, totul era decis o dată cu ocupația comunistă! În plus, dacă Școala lui Gusti a parcurs intervalul relativ suportabil, cu alte centre sau personalități sociologice lucrurile nu au stat așa. Or, lucrarea noastră se referă la sociologia românească interbelică, nu doar la Școala Gusti. Acestea sunt, în esență,

— a se citi interzise sau puse la index — de către regimul comunist de ocupație după 1944¹⁷.

A doua parte a lucrării conține, în aceeași idee, câteva studii ample, monografice sau comparative, dedicate interbelicului românesc și a sociologilor care l-au ilustrat, dar și perioadei postbelice, o etapă care, deocamdată, nu beneficiază de o *punere în ordine* satisfăcătoare și revelatoare.

*

——— motivele care ne-au determinat să păstrăm anul 1944 ca an de cotitură, deși trebuie admis că perioada „1944-1948” este una specială, să-i spunem de *tranzitie*, dar, oricum, mai apropiată în spirit și performanță, de intervalul de după 1948 decât de cel dinainte de 1944.

——— ¹⁷ Lipsa unei dezbateri serioase asupra sociologiei românești interbelice riscă să genereze (perpetueze), de prea multe ori, judecăți superficiale sau ideologice. Din acest punct de vedere, evaluarea lui Mihai Dinu Gheorghiu asupra sociologiei românești (www.cee-socialscience.net) este surprinzătoare. Vorbind despre cartea recentă a profesorului Ilie Bădescu, *Noologia*, 2003, o plasează în continuitate interbelică astfel: „*His latest theoretical achievement — a «spiritualist» or «moological» conception focused on the theory of «soul latency» (as Dr. Larionescu says in her paper) — ranks him among the of the Romanian fascist sociologists of 1930-1940*”. Care sunt — și de ce? — „sociologii fasciști români” sau ce înseamnă, efectiv, *sociologie fascistă* nu ni se spune și nici nu a fost clarificat vreodată într-o dezbateri serioasă. Sintagma „sociologie fascistă” a fost impusă în sociologia românească — pe linia textelor sau cărților anterioare ale lui Ernő Gall sau Zigu Ornea — de lucrarea de ideologie marxist-leninistă, *Gândirea sociologică din România*, 1974 (ediția e II-a, plus o traducere în engleză), autori Miron Constantinescu, Ovidiu Bădina și Ernő Gall, lucrare *politică* menită să „pună ordine” în sociologia românească și să indice ce e bun și ce e rău în ea după un criteriu care nu avea nimic cu știința sociologică (capitolul se intitulează „Influența fascistă în sociologie”). E regretabil să constatăi că asemenea practici de etichetare ideologică se perpetuează astăzi, căci sintagma „sociologie fascistă” nu indică o evaluare *epistemologică* (oricare ar fi ea), ci — la fel ca în lucrarea mai sus citată — una ideologică, deci *politică*. Cu asemenea practici de etichetare, blocaje mentale sau lipsă cronică a dezbaterilor serioase și consistente, sociologia românească nu are nici o șansă să depășească criza în care a fost împinsă după 1944 de ocupația comunistă — riscă chiar să o perpetueze.

Un ultim cuvânt de mulțumire se cuvine adresat Editurii Tritonic, personal domnului Bogdan Hrib, pentru disponibilitatea arătată față de acest volum.

PARTEA I
**O RADIOGRAFIE
A INTERBELICULUI ROMÂNESC**

